

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Ootmaanlanden en Koningsschut, gemeente Westerveld

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

12 oktober 2022 / projectnummer: 3566

1 Advies over het MER in het kort

De provincie Drenthe en het waterschap Drents Overijsselse Delta willen Meppel beschermen tegen wateroverlast door hevige regenval. Hiervoor worden twee gebieden, Ootmaanlanden en Koningsschut, geschikt gemaakt voor het bergen van in totaal 400.000 m³ water. Ook wil de provincie samen met Natuurmonumenten de natuur in beide gebieden verbeteren. De twee gebieden zijn onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland, maar nog niet als zodanig ingericht. Ter versterking van de natuur wordt de waterhuishouding in Ootmaanlanden aangepast, waardoor ook de verdroging van het deels overlappende Natura 2000-gebied Holtingerveld vermindert. In Koningsschut wordt een vispassage aangelegd, die meer kansen biedt voor waterdieren en waterkwaliteit in de Oude Vaart. In praktische zin worden lokaal bomen, struiken en delen van de graszoden verwijderd. Een aantal voedselrijke bodems wordt ondiep afgeplagd. Sloten worden ondieper gemaakt terwijl op andere plekken juist watergangen worden gegraven (vispassage en Uffelter Boervaart). Ook wordt een aantal waterwerken aangelegd voor het beter vasthouden en bergen van water.

Voor het besluit over de benodigde wijziging van het bestemmingsplan is een milieueffect-rapport (MER) opgesteld. De gemeente Westerveld heeft de Commissie voor de milieueffect-rapportage gevraagd de inhoud van het rapport te beoordelen. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid ervan.

Wat blijkt uit het MER?

Het rapport¹ laat zien dat met de voorgestelde maatregelen de waterbergingsopgave wordt behaald. Ook verbeteren de omstandigheden voor de natuur in het plangebied. Aanwezige dieren, planten en omwonenden ondervinden enige hinder tijdens de werkzaamheden. Mogelijk zijn er negatieve effecten op de verwachte archeologische waarden in het gebied.

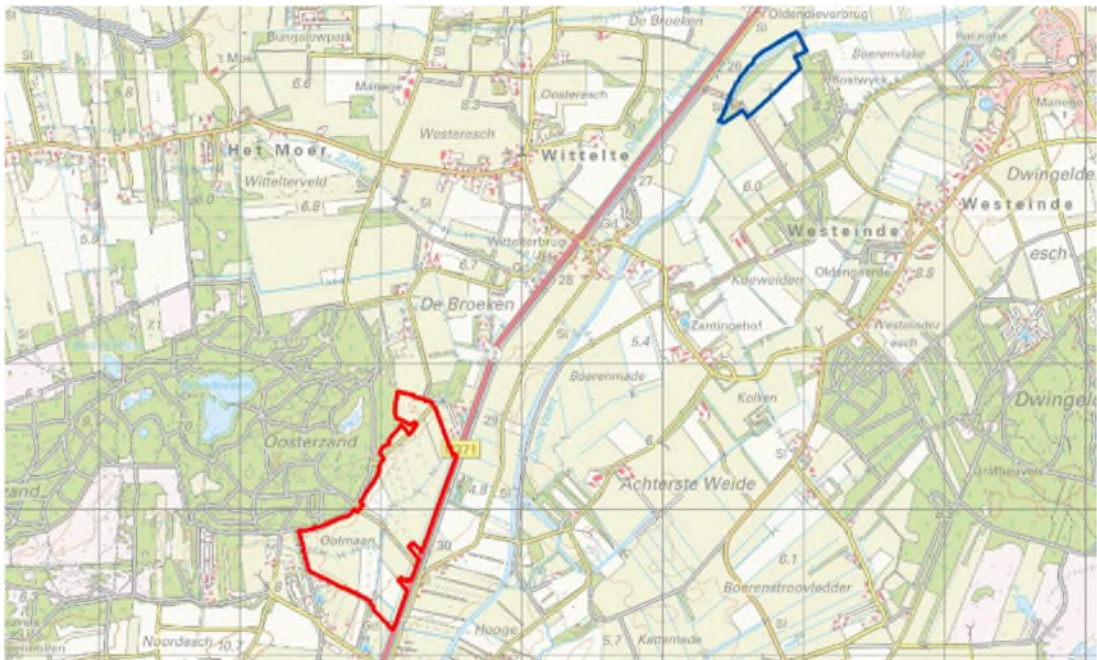
Wat is het advies van de Commissie?

Het rapport bevat veel en uitgebreide informatie en er heeft gedegen onderzoek plaatsgevonden om de mogelijke effecten op de omgeving te bepalen en in het plan te betrekken. **De Commissie is van oordeel dat het MER de essentiële informatie bevat** om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over de te treffen maatregelen. Wel beveelt de Commissie nadrukkelijk aan om recente ontwikkelingen, zoals de urgente opgaven uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), en (de effecten van) een mogelijk frequentere inzet van de waterberging te betrekken bij de keuze voor het voorkeursalternatief en de besluitvorming hierover. Ze benadrukt ook het belang van monitoring, evaluatie en het zo nodig treffen van maatregelen direct na de inzet van de waterberging. Ze beveelt aan dit een plaats te geven in het beheerplan van de natuurgebieden.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar beoordeling toe, geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject en voor de omgang met onzekerheden.

---

¹ MER Klimaatbuffer Ootmaanlanden en Koningsschut, Prolander, Arcadis, 24-03-2022.

Figuur 1. Overzichtskaart met de twee deelgebieden. Blauw omcirkeld Koningsschut en rood omcirkeld Ootmaanlanden (bron: MER).

Achtergrond

Door klimaatverandering worden steeds extremere buien en op andere momenten langere perioden van droogte verwacht. De stad Meppel kan in de toekomst bij piekbuien wateroverlast ervaren. Door water langer vast te houden, stroomt het minder snel door en wordt een deel van de piek opgevangen. Hierdoor zal Meppel minder snel overstromen. Tegelijkertijd zorgt klimaatverandering voor langere perioden van droogte. De natuur kan hier last van ondervinden. Een maatregel hiertegen is het vasthouden van gebiedseigen water en het verhogen van de grondwaterstand.

De plannen van de provincie Drenthe, het waterschap Drents Overijsselse Delta en Natuurmonumenten passen niet in het huidige bestemmingsplan van de gemeente Westerveld, waarin de gebieden Ootmaanlanden en Koningsschut vallen. Nu is bijvoorbeeld een deel van de gronden bestemd als landbouwgrond. Om hier natuurgebied of een waterberging van te maken moet deze bestemming worden gewijzigd en van een dubbelbestemming worden voorzien.

Voor het bestemmingsplan is een vormvrije project-m.e.r.-beoordeling nodig onder categorie D9 (landinrichtingsproject) van de bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage; voor de watervergunning volgt dit uit categorie D15.2 (werken voor het onttrekken of kunstmatig aanvullen van grondwater). De gemeente Westerveld heeft niet eerst beoordeeld of een project-MER nodig is, maar ervoor gekozen om direct een MER op te stellen. Het bestemmingsplan is tegelijkertijd kaderstellend voor de watervergunning, waardoor ook een plan-MER vereist is. Het betreft bovendien een plan-MER omdat significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden op voorhand niet waren uit te sluiten, en er dus een Passende beoordeling opgesteld is.

Rol van de Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten. Dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de gemeenteraad van Westerveld – besluit over de wijziging van het bestemmingsplan.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt zijn te vinden door nummer [3566](#) op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

De Commissie wil met onderstaande aanbevelingen een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming.

2.1 Doelstelling en keuze voor voorkeursalternatief

In het MER staan de projectdoelen beschreven. Het betreft het bergen van 400.000 m³ water en het verbeteren van de water- en natuurkwaliteit. Voor dit laatste gaat het om het vasthouden van gebiedseigen water om Ootmaanlanden robuuster te maken voor verdroging, het realiseren van het gewenste grond- en oppervlaktewater regime (GGOR) en het inrichten van Koningsschut als vispassage en KRW-berging.

Het achterliggende doel van de 400.000 m³ waterberging is om Meppel te beschermen tegen overstromingen. De maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) overlappen hier deels mee en zien daarnaast op kwaliteitsverbetering van de Oude Vaart. Ook de doelen om gebiedseigen water vast te houden en het realiseren van het GGOR overlappen met elkaar: ze zijn gericht op het realiseren van de juiste hydrologische condities voor flora en fauna.

De Commissie vindt het belangrijk om, naast de concrete projectdoelen, ook de achterliggende doelen te blijven benoemen. Die helpen bij de keuze voor het voorkeursalternatief en bij het toetsen aan de nieuwste ontwikkelingen en inzichten (zie de volgende paragraaf over klimaatverandering).

De Commissie ziet voor de natuurdoelstellingen twee relevante schaalniveaus²:

1. Het Natura 2000-gebied Holtingerveld, met een opgave voor systeemherstel;
2. De deelgebieden Ootmaanlanden en Koningsschut, met realisatie van een optimaal (grond)waterregime en een gunstige bodemsituatie.

Een voorbeeld van een recente ontwikkeling die invloed op de plannen kan hebben is het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). De gebiedsgerichte uitwerking van de opgaven die hierin gaan samenkomen, leiden mogelijk tot extra maatregelen in en rondom het Natura 2000-gebied (dat overbelast is door stikstofdepositie, zie verder paragraaf 2.4). De Commissie beveelt daarom aan om in de besluitvorming over de keuze voor het voorkeursalternatief (en het toekomstige peilbesluit) de achterliggende doelen en de actuele ontwikkelingen rondom de gebiedsgerichte uitwerking van het NPLG te betrekken.

2.2 Anticiperen op onzekerheden klimaatverandering

In het MER staat beschreven dat de waterberging ongeveer één keer in de 25 jaar ingezet wordt en vooral in de winterperiode. Voor deze twee aannames wordt in het MER geen onderbouwing gegeven. Gelet op de veranderende klimaatscenario's is dit mogelijk een te optimistische inschatting. Bovendien komt uit het eerste (tussentijdse) advies van de beleidstafel wateroverlast en hoogwater naar voren dat wateroverlast sinds 2010 met name in de zomermaanden optreedt³. Dat betekent dat mogelijke negatieve effecten van het gebruik van de waterberging op natuurdoelen groter kunnen zijn dan verwacht. Immers, als het

² Daarnaast ziet de Commissie voor deze doelen verschillende relevante beleidskaders, namelijk op Europees (Natura 2000 en KRW), landelijk (natuurpact en Natuur Netwerk Nederland) en lokaal (bergingsopgave en -vorm) niveau.

³ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/03/11/bijlage-eerste-advies-beleidstafel-wateroverlast-en-hoogwater>.

gebied vaker volstroomt in een ongunstige periode⁴, kan de natuur daar meer last van hebben.

Hoewel de informatie op dit punt voldoende is om nu een besluit te nemen, beveelt de Commissie aan om in de toekomst met deze onzekerheden rekening te houden. Ze benadrukt het belang van monitoring en evaluatie, ook direct na de inzet van de waterberging wanneer het primaire effect van de waterberging zich kan tonen (zie ook paragraaf 2.6).⁵ Het is belangrijk om maatregelopties en de daarin te maken afwegingen vooraf geïdentificeerd te hebben.

Voor zowel de monitoring als de maatregelen geldt dat deze samenhangen met de waterberging en buiten het normale natuurbeheer vallen. Met name de reguliere natuurmonitoring⁶ is met een frequentie van eens per 6 jaar en een globalere scope, ontoereikend om de effecten van de waterberging op de natuur te kunnen volgen. De Commissie beveelt daarom een toegesneden beheerplan van de waterbergings- en natuurgebieden aan dat ingaat op monitoring en maatregelopties.

2.3 Water en ecohydrologie

Water

Het MER en het onderliggende GGOR-onderzoek beschrijven de waterhuishouding en de effecten van het voornemen. De Commissie constateert dat de waterkwaliteit van de Oude Vaart in situaties met hevige regenval beperkt aan bod komt. Dat brengt onzekerheden met zich mee over de effecten van het gebruik van de waterberging op de natuurdoelen. De Commissie beveelt aan om hier in de beheerplannen en bij het monitoringsprogramma (zie de vorige paragraaf en paragraaf 2.6 van dit advies) op in te gaan.

Volledigheidshalve wijst de Commissie erop dat de aanleg en het baggeren van randsloten een negatief effect kunnen hebben op de hydrologische condities in het plangebied en daarmee op de robuustheid van het voornemen.

Ecohydrologisch systeemherstel

Zoals in de volgende paragraaf is beschreven, staat het Natura 2000-gebied Holtingerveld onder druk van een te hoge stikstofdepositie. De effecten van stikstof en verdroging liggen voor vochtige en natte natuurtypen in elkaars verlengde. Ecohydrologisch systeemherstel is een belangrijke sleutel om de doelen voor Natura 2000 te halen. Dit laatste staat, samen met water- en klimaatopgaven, centraal in het NPLG. De mogelijke bijdrage van Ootmaanlanden aan het systeemherstel is in het GGOR-onderzoek op hoofdlijnen onderzocht, maar komt in de conclusies van het MER niet tot uiting. De Commissie ziet dat bij de keuze voor het voorkeursalternatief de mogelijkheden voor een maximaal systeemherstel niet volledig zijn benut. Ze constateert dat in het kader van de gebiedsgerichte uitwerking van het NPLG het beoogde ecologisch systeemherstel mogelijk tot extra maatregelen kan leiden (zie ook paragraaf 2.1 van dit advies).

⁴ Bijvoorbeeld in het groeiseizoen van planten en het voortplantingsseizoen van de kamsalamander.

⁵ Een voorbeeld is het 'inspoelen' van vissen uit de Oude Vaart in de voortplantingspoelen van de kamsalamander en veel andere waterdieren. Een tweede voorbeeld is het achterblijven van veel voedselrijk slib of flab in het natuurgebied, nadat het geborgen water is uitgemalen. Op deze effecten zijn maatregelen mogelijk, zoals het leegpompen van de poelen genoemd in het MER, die snelle actie vereisen en, zeker in het groeiseizoen, ook ecologische schade kunnen veroorzaken. Het leegpompen kan bijvoorbeeld ten koste gaan van libellenlarven die soms jarenlang in de waterfase blijven. Het pilotprogramma waterberging en natuur geeft een indruk van de effecten die waterberging op een natuurgebied kan hebben (Stuijtzand et al, 2008, *Praktijkervaringen met waterberging in natuur(ontwikkelings)gebieden*, Pilotprogramma Waterberging-Natuur)

⁶ In het kader van het Subsiestelsel Natuur en Landschap.

2.4 Stikstof

Als onderdeel van het MER zijn stikstofberekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat door de benodigde werkzaamheden op verschillende natuurgebieden extra neerslag van stikstof wordt verwacht. Dit geldt het meest voor het naastgelegen Natura 2000-gebied Holtingerveld, waarin meer dan tien verschillende natuurtypen (habitattypen) onder druk staan door te hoge stikstofdepositie. Door de werkzaamheden van dit project belandt er op sommige van die natuurtypen in één jaar tijd 1,27 mol extra stikstof per hectare. Het MER gaat hier verder niet inhoudelijk op in en gaat uit van een vrijstelling voor de bouwfase.

De Commissie constateert echter dat deze vrijstelling geen betrekking heeft op de inhoud van plan-m.e.r. en project-m.e.r. en ook niet op besluitvorming over plannen, zoals bestemmingsplannen. Doordat de inhoudelijke analyse ontbreekt, wegen de mogelijke negatieve effecten, alternatieven en maatregelen nu niet mee bij het besluit over het plan.

Desondanks zou deze informatie naar de verwachting van de Commissie niet leiden tot een ander besluit over de te nemen natuurherstelmaatregelen en functieveranderingen. De Commissie beveelt wel aan om ten behoeve van de uitvoering te onderzoeken welke maatregelen mogelijk zijn om de stikstofdepositie bij de realisatiefase te beperken. Te denken valt aan het gebruik van elektrisch materieel, andere routes voor bouwverkeer of het combineren van werkzaamheden zodat er minder vervoersbewegingen nodig zijn.

2.5 Cultureel erfgoed

In het MER is onderzoek gedaan naar de effecten op de landschappelijke en cultuur-historische waarden. De te verwachten en bekende archeologische waarden zijn met een bureauonderzoek geïnventariseerd. Daarnaast heeft in het tracé van de Uffelter Boervaart ook een booronderzoek plaatsgevonden. Er kan nog geen uitspraak worden gedaan over het behouden van eventuele archeologische vindplaatsen. In het MER wordt daarom voor de effecten op archeologie uitgegaan van een *worst case* benadering. Alle bodemversturende werkzaamheden die plaats vinden binnen een hoge archeologische verwachtingszone (beekdal, provinciale aandachtszone) zullen onder archeologische begeleiding worden uitgevoerd. De Commissie onderschrijft de conclusie en beschreven aanpak.

2.6 Monitoring en evaluatie

Uit het MER blijkt dat er een hydrologisch en ecologisch monitorings- en evaluatieprogramma komt. De Commissie onderschrijft het belang hiervan, omdat zij verwacht dat het duurzaam behoud van de (nieuwe) natuur een grote uitdaging is en blijft en effecten van de maatregelen pas op lange termijn zichtbaar worden. Ook is sprake van onzekerheden, zoals de toekomstige overstromingsfrequentie, het overstromingsseizoen en de waterkwaliteit van het instromende water. Daarnaast benadrukt de Commissie de noodzaak van monitoring en bijsturing vanwege de potentiële impact van extra droge en natte perioden als gevolg van klimaatverandering. Met name vochtafhankelijke natuur heeft extra last van de cumulatieve impact van verdroging in het landschap en een veranderend klimaat en behoeft aandacht.

De Commissie beveelt aan om in het monitorings- en evaluatieprogramma specifieke aandacht te geven aan het in droge perioden beregenen van (landbouw)gewassen met ondiep grondwater in de omgeving van het plangebied. Het gaat dan vooral om de inventarisatie en registratie van beregeningsputten (wel en geen meldings- en vergunningsplichtige onttrekkingen) en het toezicht en eventueel handhaving op basis van de Keur. Als gevolg van

het voornemen breidt het areaal grondwaterafhankelijke natuur uit. Dit heeft ook consequenties voor de huidige zone van 200 meter rondom dit areaal.

De Commissie beveelt verder aan vroegtijdig te beginnen en het programma zo in te richten dat langdurig gemonitord kan worden. Daartoe moet duidelijk worden gedefinieerd wanneer de natuurbeheertypen (en de habitattypen en soorten van het Natura 2000-gebied) volledig voldoen aan de gestelde natuurdoelen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Wouter Berendsen MSc (secretaris)

drs. Gert Dekker

drs. Allard van Leerdam

drs. Marieke van Rhijn (voorzitter)

drs. Nathalie Vossen

Besluiten waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Bestemmingsplan en watervergunning.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om activiteiten D9 en D15.2. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling worden beschreven. Daarom is een gecombineerd plan-/project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gemeenteraad van Westerveld voor het bestemmingsplan; dagelijks bestuur van het waterschap Drents Overijsselse Delta voor de watervergunning.

Initiatiefnemer besluit

Provincie Drenthe, waterschap Drents Overijsselse Delta en Natuurmonumenten.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, zijn te vinden door op www.commissie-mer.nl projectnummer [3566](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

